

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua

0301 OSLO

Deres ref:
202106929-2

Vår ref:
2021/10784-5
Ane Dorthea Lundberg Nordlie (Vassdrag)
Kari Nilssen (Friluftsliv)
Ove Holseng (Kulturarv, arkeologi)
Stefan Kaliski (Nyere tids kulturminner)

Dato:
14.03.2023

Hørings svar: Høring av nedleggelse av Søl nadammen, Alvdal kommune

Bakgrunn

Viser til brev mottatt 30. januar 2023. Hafslund Eco Vannkraft AS søker på vegne av Østerdalen kraftproduksjon om tillatelse fra NVE til en delvis nedlegging av Søl nadammen. Dammen det søkes om har havarett, og det er etablert et nytt kraftverk med ny inntaksdam nedstrøms. Dammen har ikke blitt vedlikeholdt, og er gammel og slitt. Delvis nedlegging vil resultere i at vannstanden i inntaksbassenget reduseres permanent, og elva vil følge sitt naturlige løp forbi dammen og inntaksbassenget (se figur 1). Dammen er av lokalhistorisk interesse, noe som er grunnen til en delvis nedleggelse. Planen er å beholde deler av dammen, kraftstasjonsbygget og flere andre deler av anlegget. NVE har sendt saken ut på høring, og vil ta en avgjørelse basert på svar og kunnskap som kommer inn gjennom høringsrunden. Søknaden skal behandles etter vannressurslovens kapittel 3.

Figur 1. Oversikt over tiltaksområdet, med markeringer for hvor ulike elementer ligger. Fra søknaden sendt inn til NVE.

Tilbakemeldinger

Friluftsliv

Området er kartlagt og verdsatt av Alvdal kommune som et svært viktig friluftslivsområde. Det er i hovedsak benyttet til nærfriluftsliv for de som bor i området. Tiltaket er beskrevet som å ha middels negativ effekt på friluftslivet i anleggsfasen og ubetydelig effekt i nedlagt tilstand.

Det er viktig at nærfriluftslivet til de som bor i området blir ivaretatt på best mulig måte, både med avbøtende midlertidige tiltak i anleggsfasen og at anlegg som blir ødelagt/skadet, settes i stand igjen etter anleggsfasen.

Vassdrag

Tiltaket må vurderes opp mot vannforskriftens § 4 om miljømål for overflatevann, noe som er tiltakshavers ansvar.

Tiltaket påvirker vannforekomst 'Sølva mellom dammer' (002-4892-R), som er oppgitt med moderat økologisk tilstand. Det bør derfor planlegges sådan at arbeidet er så skånsomt mot vassdragsmiljøet som mulig, for å sørge for at tilstanden ikke forverres. Utstyr må sjekkes og vaskes, for å sikre at vannmassene ikke blir forurenset fra tidligere arbeid andre steder. Tanking og påfyll av olje skal skje på land, for å hindre lekkasjer og påvirkninger på elva. Det bør også legges opp til revegetering av kantsoner i tiltaksområdet. Maskindrift vil påvirke kantsoner og kantvegetasjon. Der kantsonen blir berørt er det viktig at grøfter og skråninger blir restaurert tilbake til naturlig tilstand, og at det blir lagt opp til reetablering av kantsonervegetasjon etter slutført arbeid.

Det er påvist i en kartlegging gjennomført av Høyskolen i Innlandet i 2022 at det er en liten ørretstamme nedstrøms for dammen. Hvorvidt inngrepet vil påvirke vannkvaliteten og fiskestammen er ukjent. Det bes derfor om at tidsbruk/tidsomfang og driftsmetoder drøftes nærmere opp mot bevaring av vannkvalitet og fisk i detaljplanen for miljø og landskap, i tillegg til påvirkning på kantsoner og kantvegetasjon, istandsettelse og gjenoppretting. Blant annet er det ønskelig å unngå store negative påvirkninger på årets rekruttering av ørret, hvis det gytes nedstrøms. På grunn av den begrensede ørretstammen på den berørte strekningen, er det ikke godt å si hvorvidt det er reproduksjon i området. Likevel bør det være fokus på å bevare det lille av fisk som er der. Tiltakshaver bør derfor legge naturmangfoldlovens § 9 om føre-var-prinsippet til grunn for beslutninger gjennom hele planprosessen.

Kartleggingen gjennomført i 2022 viser at det finnes ørret ved alle el-fiskestasjonene, utenom de to på minstevannsstrekningen. Rapporten forteller også om hvordan det er mangel på egnet bunnssubstrat nedstrøms for dammen. Ved å ta ned dammen vil en etter hvert kunne få et elveløp som nærmer seg det opprinnelige. Massene fra dammen kan bidra til å skape mer variasjon i bunnssubstratet nedstrøms, og derfor gjøre strekningen mer velegnet som gyte- og oppholdsområde for fisk (med flere skjulmuligheter enn det er nå). Likevel er det viktig at gjennomførelsen skjer så skånsomt som mulig – for mye masser på feil sted vil kunne resultere i videre forringelse av elvestrekningen. Tiltaket må derfor planlegges nøye, med vannmiljøet og fiskens miljøkrav som en vektlagt faktor fra starten.

Kulturarv

Nyere tids kulturminner

Anlegget er et teknisk industrielt kulturminne som forteller om kraftproduksjon fra starten av 1900-tallet. Kraftverket er et eksempel på et av de mange småkraftverkene som ble bygget for å forsyne bygder og lokal småindustri. Dammen ble oppført i 1916, da vannkraftutbyggingen i Norge for alvor skøyt fart. Noe nytt i perioden var at dammene ble oppført i armert betong, noe som effektiviserte byggingen og åpnet opp for en helt ny type arkitektur. Utbyggingen av vannkraften representerer en av de viktigste infrastrukturevolusjonene i norsk historie.

Sølva gamle kraftverk er oppført som ett av fem prioriterte kulturminner under tema «handverk, elektrisitet, industri» i «Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø Alvdal og Tynset». Anlegget er oppført med verneklasse 2, noe som betyr at det er vurdert til å ha regional/ lokal verdi. Anlegget er et kulturmiljø der bygninger og dammen viser hele produksjonslinjen fra vann til strøm.

Vi har forståelse for at det av økonomiske og sikkerhetsmessige årsaker er utfordrende å bevare dammen. Fylkeskommunen motsetter seg ikke rivning. Før rivning skal dammen dokumenteres grundig. Kontakt bygningsvernsgiver ved Musea i Nord-Østerdalen for veiledning i dokumentasjonsarbeidet.

Automatisk freda kulturminner

Det er ikke kjent automatisk freda kulturminner innenfor eller inntil tiltaksområdet. Vi har heller ikke oppdaget spor i bakken som kan være slike kulturminner i laserskanningsdata over det aktuelle området. Sannsynligheten for at det finnes freda kulturminner i området som kan bli berørt av tiltaket vurderer vi som lav. Vi mener derfor at det ikke er behov for å utføre arkeologisk registrering i saken.

Fylkeskommunen må likevel ta forbehold om at det kan finnes automatisk freda kulturminner i området, f.eks. kulturminner under bakken som ikke er synlige. Hvis det i forbindelse med gjennomføringen av tiltaket oppdages automatisk freda kulturminner, inkludert en sikringssone på fem meter, skal arbeidet stanses. Det er viktig at de som utfører arbeidet også blir informert om dette. Melding om funn skal straks sendes Innlandet fylkeskommunes kulturarvseksjon, jf. lov om kulturminner § 8, andre ledd.

Med vennlig hilsen

Arne Magnus Hekne
Seksjonssjef klima og miljø

Ane Dorthea Lundberg Nordlie
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:
ALVDAL KOMMUNE

STATSFORVALTEREN I INNLANDET
HAFSLUND ECO VANNKRAFT AS
SAMEDIGGI/SAMETINGET